

Vastaus kirjalliseen kysymykseen autonomisten aseiden sääntelystä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Atte Harjanteen/vihr ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 174/2023 vp:

Tuleeko Suomi tukemaan työtä autonomisten aseiden sääntelyyn tähtäävän kansainvälisen sopimuksen aikaansaamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomi on työskennellyt pitkäjänteisesti autonomisia asejärjestelmiä koskevan sääntelyn aikaansaamiseksi YK:ssa eräitä tavanomaisia aseita koskevan yleissopimuksen (CCW, Convention on Certain Conventional Weapons) alaisessa asiantuntijaryhmässä (GGE, Group of Governmental Experts). Viimeaikaisissa keskusteluissa laajaa kannatusta, ml. Suomelta, on saanut niin kutsuttu kaksivaiheinen lähestymistapa. Lähtökohtana on, että kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vastaiset järjestelmät ovat jo sellaisenaan laittomia, joten niitä ei tule käyttää tai kehittää. Samanlaisesti tarvitaan tekoälyn ja autonomian hyödyntämisen mahdollistavaa sääntelyä liittyen sellaisiin asejärjestelmiin, joita on mahdollista käyttää kansainvälisen humanitaarisen oikeuden periaatteiden mukaisesti.

Suomi tukee autonomisia aseita koskevan poliittisesti sitovan asiakirjan saamista aikaan. Pitkällä aikavälillä tavoitteena tulee olla oikeudellisesti sitovan sopimuksen syntyminen autonomisista asejärjestelmistä. Tällä hetkellä ei kuitenkaan vaikuta realistiselta saada aikaan kieltosopimusta, johon liittyisi laaja joukko valtioita. Kun keskeiset aseiden tuottajamaat eivät tue sopimusta, heikentäisi tämä sääntelyn vaikuttavuutta. Poliittisesti sitova asiakirja, käytännössä ennöt tai vastaava asiakirja autonomisista asejärjestelmistä, vaikuttaa tällä hetkellä realistisimmalta ratkaisumahdollisuudelta.

Suomi korostaa kansainvälisen oikeuden, ml. kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden täysimääräistä noudattamista. Päätöksen tappavan voiman käytöstä tulee säilyä aina ihmisellä eikä täysin autonomisia, kokonaan ihmisen ohjauksen ulottumattomissa olevia asejärjestelmiä pidä kehittää jatkossakaan. Suomen tavoitteena on riittävän vahvan mandaatin turvaaminen GGE-asiantuntijatyöryhmän jatkotyöskentelylle.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 174/2023 vp

YK:n yleiskokouksen aseistariisunaa ja kansainvälistä turvallisuutta käsittelevä I-komitea hyväksyi laajalla ääntenemmistöllä Itävallan esittämän päätöslauselmaesityksen autonomisista asejärjestelmistä (164 valtiota puolesta, ml. Suomi, 5 vastaan, 8 pidättäytyi) tämän vuoden marraskuussa. Päätöslauselma painottaa kansainvälisen yhteisön tarvetta käsitellä autonomisiin asejärjestelmiin liittyviä haasteita ja huolia, erityisesti GGE-asiantuntijatyöryhmän työn kautta. Se valtuuttaa YK:n pääsihteerin keräämään valtioiden ja sidosryhmien näkemyksiä autonomisten asejärjestelmien humanitaarisista, oikeudellisista, turvallisuuteen liittyvistä ja eettisistä näkökulmista, samoin ihmisten roolista voimankäytössä, sekä valmistelemaan mietinnön aiheesta YK:n seuraavalle yleiskokoukselle vuonna 2024. Seuraavaksi päätöslauselma etenee YK:n yleiskokouksen hyväksyttäväksi.

Ulkoministeriö on informoinut eduskuntaa autonomisiin asejärjestelmiin liittyvistä Suomen kannoista UTP-selvityksellä UTP 39/2021 vp ja UTP-jatkokirjeellä UTPJ 2/2022 vp, samoin vuosittaisten asevalvonnan ajankohtaistarkastusten yhteydessä. Tarkoitus on tarkentaa Suomen kantoja GGE-asiantuntijatyöryhmän työn edetessä.

Tämän vuoden lokakuussa Suomi liittyi Yhdysvaltojen johdolla valmisteltuun poliittiseen julistukseen tekoälyn ja autonomian vastuullisesta sotilaallisesta kehittämisestä ja käytöstä. Tämä poliittinen julistus edistää osaltaan kansainvälisen sääntelyn aikaansaamista autonomisista asejärjestelmistä. Se syventää keskusteluja tekoälyn ja autonomian vastuullisen ja turvallisen sotilaallisen käytön periaatteista tekoälykyvykkäiden maiden viiteryhmissä.

Helsingissä 17.11.2023

Ulkoministeri Elina Valtonen